

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Fotografija kaip meditacija

2013-02-05

ŽURNALAS: Kelionė su Bernardinai.lt

TEMA: Kryždirbystė

AUTORIUS: Gediminas Kajėnas

DATA: 2013-02

Fotografija kaip meditacija

Gediminas Kajėnas

Mindaugas Gabrėnas, Lietuvos fotografai, dreamscapes, peizažo fotografavimas

Vis tobulėjančių naujų technologijų pasaulyje nenumaldomais kiekiais gausėja ir tikrovės atvaizdų. Šiandien ištis be galo paprasta fotografuoti, tačiau išsiskirti, atrasti savo unikalų regėjimą ir juo pakerėti vaizdų gausos išlepintą žiūrovą yra didelis iššūkis ir talentas.

Mindaugas Gabrėnas (g. 1977) savo kūrybinį kelią su fotoaparatu rankose pradėjo vos prieš keletą metų, tačiau jau surengė dvi personalines parodas, o darbai publikuoti ne tik Lietuvos, bet ir kitų šalių leidiniuose, skirtuose fotografijos menui. Jo nuotraukose užfiksuoti vaizdai traukia žvilgsnį stabtelėti ir įsižiūrėti į šią visiškai nerealią tikrovę, lyg iš kito pasaulio ar sapno. Neatsitiktinai fotografas prisipažįsta mėgstant apleistas erdves, dykvietes, ypač tas „įkrautas“, kuriose kadaise virė gyvenimas... Gal dėl to praėjusio laiko ir žmogus jo fotografijose šmėkšteli tik kaip siluetas, ženklas, jog čia kažkieno būta, gyventa, kvėpuota...

„Man įdomios emocijos ir nuotaikos, kurios egzistuoja tūkstančius metų ir iš principo nesikeičia...“ – prisipažįsta M. Gabrėnas, šiuo metu gyvenantis ir kuriantis Niujorke.

Prieš daugiau nei dešimtį metų kasdien prasilenkdavome tame pačiame universitete, kur pats studijavai istoriją. Paskui net ėmėme drauge muzikuoti – mūsų grupėje, neturėjusioje net pavadinimo, mušei būgnus. Baigę studijas išsivaikščiojome kas sau... Kartą vienoje fotografijų knygoje pamačiau keturias tavo nuotraukas, kurios tiesiog pritrenkė netikėtumu. Papasakok, kaip nutiko, kad ėmeisi fotografuoti.

Kalbą pradėdame kaip tikri statistiniai pensininkai – apie senus gerus laikus... (*juokiasi*). Bet juk visi turime teisę į smagius prisiminimus, todėl neslėpsiu – studijų

metus visuomet prisimenu šviesiai – tai buvo teisingi metai...

Neįtikėtina, bet mūsų „grupe“ prisimenu nuolat. Galbūt nebuvome labai kūrybingi, bet „varėme“ nuoširdžiai – tiek tavo kūrybos dainas, tiek Nirvanos „koverius“. Nepatikėsi – šiuo metu Niujorke kaip tik ieškau būgnų komplekto – elektroninio – iš pagarbos kaimynams... (juokiasi)

Bet kuriuo atveju, poreikis kažkaip reikštis buvo nuolat. Toks, sakyčiau, dažnai beviltiškas poreikis... Apie savo „studijas“ muzikos mokyklos fortepijono klasėje gal nepasakosiu, nes jeigu visa tai perskaitys mama – negyvai užjuoks. Bet mokykloje bandžiau piešti. Tiesa, apsiribodavau tik tuo metu mėgstamo Salvadoro Dali tematika, bet tikrai jusdavau įkvėpimą net akiai kopijuodamas. 12 klasėje buvo atsiradęs ryžtas ateitį sieti su vizualiaisiais menais. Pamenu, kaip dviese su klasės draugu po pamokų eidavome pas dailės mokytoją mokytis piešimo. Ten supratau paprastą tiesą – piešti aš nemoku, o ir akademinis piešimas tąkart man pasirodė pernelyg nuobodus.

Pirmąjį fotoaparata *Zenit ET* tėvai nupirko dar ankstyvoje vaikystėje, bet tąkart didesnio susidomėjimo fotografija man jis nesužadino. Universitete kelis kartus jį buvau paėmęs į rankas, bet nugalėjo būgnai...

Fotografija atsirado praėjus geram dešimtmečiui po studijų. Gyvenimas ir darbas Madride įtraukė į spalvingą kultūrinį gyvenimą. Daugybė galerijų, parodų, koncertų, projektų... Lankydavausi parodose, pirkdavau albumus bei žurnalus, prasidėjo savarankiškas domėjimasis šiuolaikiniu menu. Tuomet nusprendžiau vėl pabandyti fotografuoti ir įsigijau savo pirmąjį skaitmeninį „Nikoną“.

Nuoširdžiai stengiausi išsiginčyti fotoaparato instrukciją, bet suvokimas atėjo žaidžiant, o ne skaitant. Aš niekada nejaučiau didesnių simpatijų technikai ir panašu, kad tas jausmas nebuvo vienpusis – kaip dabar prisimenu pačią pradžią, kai džiugiai spustelėdavau „yes“ išvydęs klausimą „delete all?“.

Tai buvo, regis, 2007-ieji. Tada aš gerokai įklimpau... (juokiasi).

Sakai įsitraukei į spalvingą kultūrinį gyvenimą su gausybe parodų, galerijų, projektų. Tačiau viena yra būti meno vartotoju ir kas kita – kūrėju. Kas čia suveikia – mintis, kad ir pats taip gali? Noras tiesiog kažko imtis taip įprasminant savo buvimą? O gal viskas nesąmoningai, iš kažin kokių vidinių ieškojimų?

Man atrodo, kad kūrėjas visada yra meno vartotojas, tačiau pastarasis nebūtinai yra kūrėjas. Režisierius, kompozitorius, dailininkas ar fotografas – visi jie, kurdami meną, neišvengiamai „vartojo“ arba „vartoja“. Tokiu būdu atsirado suvokimas, žinios, susiformavo požiūris, kryptis. „Suvartotas“ menas leido jiems patiems atsiskleisti kaip menininkams.

Mane visuomet domino kitų kūryba. Nežinia, kaip būtų buvę, jei nebūtų tekę pakeisti gyvenamosios vietos, galbūt noras „kažką pasakyti“ būtų kilęs ir gyvenimui tekant įprasta vaga. Tačiau Ispanijoje gauta tiek tradicinio, tiek šiuolaikinio meno dozė buvo pernelyg didelė. Kilo nenumaldomas noras ką nors pasakyti. Pradžioje – sau.

Kaip minėjau, Madridas smarkiai praplėtė akiratį. Kalbant apie fotografiją, iš pradžių,

be abejo, viskas atrodė puiku, nauja, neatrasta. Kokybė buvo nekvestionuojama: jeigu tai rodoma čia, vadinasi, tai iš principo yra gerai. Vėliau po truputį atsirado tam tikri kriterijai ir kartu noras pabandyti pačiam. Tada ir buvo padaryta esminė „klaida“, nes įsigijęs fotoaparatai ilgainiui supratau, kad įsigijau galvos skausmą, didžiausią priešą ir kartu – sąjungininką.

Su šia priemone nesiskiriu iki šiol: pradžioje fiksavau tai, ką matau, dabar – ką jaučiu.

Man rodos, tavo darbuose tas pasikeitimas labai akivaizdus. Pradžioje fiksuota gan įprasta kasdienybė – portretai, detalės, peizažai, o naujausiuose darbuose – kažkoks kosmosas, visiška poezija... Papasakok apie šį virsmą – nuo matau iki jaučiu.

Nežinau, čia turbūt natūralūs etapai. Turiu nuotraukų, kurios dabar man pačiam atrodo juokingos, nors tuomet buvo gražu. Kita vertus, iš tavo paminėtų detalių ar peizažų – tikrai yra tokių, kurie man mieli ir šiandien.

Tas virsmas nuo „tada“ į „dabar“ nėra aiškiai apibrėžtas – nepakeičiau nei tikėjimo, nei lyties, tiesiog – natūralus procesas. Juk ir knygas vaikystėje skaitome paprastesnes, ilgainiui pereidami prie sudėtingesnių kūrinių. Anksčiau man pakako kokybiško vaizdo, dabar kokybė ne tiek svarbi, norisi minties, net jeigu ji aiški tik man vienam. Dabar man patinka fotografijomis klausti – atsakymus kiekvienas turi rasti pats.

Be to, pokyčiai iš dalies galbūt susiję ir su techniniais ieškojimais. Fotografuojant vis dažniau kildavo noras vėl pabandyti juostą, juk mano analoginės fotografijos karjera baigėsi neprasidėjusi – kadaise tėvų dovanotas „Zenitas“ dulkėjo lentynoje. Įsigijau keletą vidutinio formato fotoaparatai ir toliau komponavau kadrus savo mėgstamu 6×6 kvadratu, tik šįkart juostoje. Vėliau prasidėjo juostų ryškinimas, fotoaparatai modifikavimas...

„Dreamscapes“ serija gimė visiškai netikėtai. Fotografuojant juostiniu aparatu ir naudojant kiek ilgesnį išlaikymą man norėjosi kokybės, o jos, deja, technika, kurią naudoju, užtikrinti negalėjo. Įsigijau seną „Kiev 88“ tikėdamasis, kad situacija pagerės, bet mano naujasis pirkinys buvo su charakteriu ir kartais leisdavo sau būti kiauras kaip rėtis. Ilgainiui ši savybė tapo didžiuliu privalumu – atsitiktiniai šviesos ruožai ypač pasiteisino fotografuojant seniai nebegaliojančia sovietine „Svema“ juosta. Nuo manęs faktiškai niekas nebeprisiklausė – aš spaudžiau mygtuką, o fotoaparatas ir juosta „piešė“.

Prieš leidžiantis į tavo kūrybinius nuotykius dar norėjau pasiteirauti: kaip apskritai tam ryžtiesi? Prisimenu rašytojo Alessandro Baricco pasakojimą apie Novecentą, visą gyvenimą plaukiojusį vandenyne ir niekada neišlipusį į krantą. O kai sykį vis dėlto apsisprendė, nulipęs tris laiptelius, apsigrėžė ir – atgal į laivą, nes išsigando begalybės: „Jėzau, bet ar tu matei kelius? Mačiau jų tūkstančius, kaip jūs ten ir išsirengat savąjį, išsirengat moterį, namus, žemę, kuri būtų jūsų, peizažą, kad žiūrėtumėte į jį, ir būdą, kaip numirti.“ Man rodos, čia galima brėžti analogą su fotografija – kur pažvelgsi, visur karaliauja vaizdai, fotografuoja visi, kas tik netingi, ir toje gausybėje vaizdų yra begalė puikių darbų, genialių ir nepakartojamų... Iš kur tas ryžtas apskritai imtis fotografijos, kai, rodos, viskas jau ir taip nufotografuota? Kaip

toje vaizdų gausybėje atrasti savo kelią?

Turbūt noras fotografuoti ir kyla iš to požiūrio, kad viskas jau nufotografuota. Pradžioje stengiesi nufotografuoti kaip kitas, paskui – kaip niekas kitas...

Ko gero, rasti savo kelią – kiekvieno norinčio kurti problema ir iššūkis, ypač įvertinant tai, kad visi esame susiję, blaškomi tendencijų, madų, krypčių ir dar ginkluoti panašiai „besisukančiais“ smegenų pusrutuliais.

Ilgainiui supratau, kad apie tą savąjį kelią geriausia nesukti galvos, nes tuomet ryte nepakilsi iš lovos, bijodamas pasirinkti ne tą kelią. Man regis, tereikia daryti tai, kas tau patinka pačiam, ir tas kelias turėtų rasti savaime. Perfrazuojant Novečentą, suteikime galimybę keliui pasirinkti pačiam.

Prieš tai minėjai rezultatą, kuris nuo tavęs paties mažai priklauso. Čia svarbiau tampa atsitiktinumas, nežinomybė... Fotografas – lyg koks tarpininkas tarp tikrovės ir jos atspindžio popieriuje?

Taip, tas atsitiktinumo veiksnys ypač aktualus kalbant apie mano paskutinę seriją „Dreamscapes“. Ten, kaip minėjau, buvo naudojami netiksliai veikiančios fotoaparatai, pasenusios juostos. Pernelyg daug atsitiktinumą sąlygojančių aplinkybių, kad fotografo indėlių būtų galima pripažinti esminiu. Taip, žinoma, tu privalai puikiai pažinti savo įnoringai veikiančias kameras, žinoti jų kaprizus, tačiau tai tikrai neapsaugo nuo siurprizų, kartais ne itin malonių, kai išryškines kelias pasenusias juostas pamatai, kad nieko nėra.

Šalia visiškos „nekokybės“ kartais norisi ir precizijos, aiškumo. Todėl Niujorke įsigijau patikimą „Hasselbladą“, regis, klausantį komandų. Dirbant su juo, nuo manęs jau priklauso nemažai, todėl nebėra kam suversti kaltės dėl nepasisekusių kadru. Kai tokia „atsakomybė“ pradės varginti, teks vėl grįžti prie senienų. Bet čia kalbant apie techninę reikalo pusę.

Jei kalbėtume apie informaciją, kurią nori perduoti savo darbais kitiems, fotografas išties atlieka tarpininko vaidmenį. Turbūt fotografuodami tą patį objektą su ta pačia technika mes vis tiek turėtume skirtingus rezultatus. Iš čia ir kyla visas fotografijos žavesys – autorių matymo skirtumai. Kažkur čia ir reikia ieškoti to „savojo kelio“ pradžios.

Tad viskas priklauso nuo paties fotografo žvilgsnio, gebėjimo matyti ten, pro kur kiti tiesiog praeina, o tam būtinas ne tik smalsumas, bet ir nuolatinis budrumas. Kita vertus, šiuolaikinėje fotografijoje tinkamu objektu gali tapti ir pati banaliausia kasdienybės detalė ar įvykis, kurie nieko bendra neturi su H. Cartier-Bressono įkūnyta „lemiamo momento“ teorija. Ar šiandien dar įmanoma tikėti „lemiamu momentu“?

Diskutuoti apie „lemiamą momentą“ turbūt yra taip pat pavojinga, kaip ir apie visa kita fotografijoje ir mene apskritai... (*juokiasi*). Šiuolaikinėje fotografijoje „lemiamo momento“ sąvoka yra labai subjektyvi – kiekvienas spusteli fotoaparato mygtuką tuo metu, kai jam tai atrodo tinkamiausia, ir turi 100 argumentų, kodėl tai padarė būtent tada. Kiekvienas savaip supranta „lemiamą momentą“.

Aš šventai tikiu tiek emocijų, tiek kompozicijos „lemiamu momentu“, mano manymu, tai yra fotografijos esmė. Tiesa, sunkiai galėčiau pasakyti, kas tas „lemiamas momentas“ yra man. Fotografuodamas tiesiog jauti, kada yra gerai, o kada – ne. Ir kuo kasdieniškesnėje aplinkoje fotografuoji, tuo tas momentas įgyja didesnę reikšmę. Kasdienybėje persmelktos H. Cartier-Bressono ar A. Sutkaus fotografijos akivaizdžiai tai parodo.

Apskritai savame kieme fotografuoti kur kas sunkiau. Kasdieniškus, žvilgsnio nugludintus ir daug kartų matytus vaizdus išvilkti iš pilko kasdienybės rūbo nelengva. Tad belieka laukti to „lemiamo momento“ arba eiti į kitą kiemą.

Tuo „kitu kiemu“ tau tampa ne tik kiti miestai bei šalys, bet ir tas pats „savas kiemas“, kuriame išsitrina bet kokia riba tarp „savo“ ir „svetimo“, ir fotografijoje tai virsta tiesiog kita tikrove – neapčiuopiama, neįvardijama, lyg iš sapno. Ar sąmoningai ieškai tokių „netikroviškų“ peizažų, ar jie patys tave susiranda?

Man patinka vietos, kurios nėra labai populiarios tarp kitų žmonių. Mėgstu apleistas erdves, dykvietes, ypač tas „įkrautas“, kuriose kadaise virė gyvenimas, jos buvo kažkuo svarbios. Nors pastebėjau, kad net pačiose populiariausiose vietose, ar tai būtų Vilniaus Rotušės aikštė, Madrido Gran Via, ar Niujorko Times Square, yra apstu skirtingų emocijų ir nuotaikų, taip pat tokių, kurios įdomios ir man.

Fotografuodamas peizažą stengiuosi ieškoti mane įkvepiančių vietų, laukti tinkamų oro sąlygų. Tačiau vėlgi – tinkamoje vietoje svarbu atsidurti tinkamu laiku. „Darbinė“ nuotaika gali aplankyti ir miesto šurmulyje, parodoje ar greitojo maisto restorane.

Todėl siužetų ieškau pats, bet kartais jie visai netikėtai suranda mane patys.

Na, o žmonės? Tavo fotografijose neretai jie vos įžiūrima aplinkos detalė, yra taip, lyg net nebūtų – išsilieję, mažyčiai nesufokusuoti taškeliai. Kodėl?

Žmogus peizaže man yra akcentas, papildoma, tačiau svarbi detalė. Man visiškai nerūpi jo lytis, amžius ar rasė, tačiau man įdomus žmogus kaip faktas, jo ryšys su erdve.

Fotografijose žmogų „nužmoginu“, palieku tik jo kontūrą. Fotografuodamas ilgesniu išlaikymu bandau pažvelgti į žmogaus, aplinkos ir laiko santykį: žmogus tampa laikinu, vos įžiūrimu siluetu, tuo tarpu vanduo tampa tvirtas – sušąla į ledą... (*šypsosi*). Tačiau nepaisant vos įžiūrimo silueto, jis tampa esmine detale, nes sukelia klausimų, emocijų. Bent jau man.

Lietuvos fotografijoje žmogaus vaizdavimas yra ypatingas. Neatsitiktinai ir Lietuvos fotografijos mokykla tradiciškai įvardijama kaip humanistinė, tarp šių dviejų apibendrinimų praktiškai dedant lygybės ženklą. Šioje tradicijoje žmogus yra centrinė figūra, ir pasaulis atskleidžiamas per jį. Tuo tarpu tavo nuotraukose žmogus – tik fragmentas. Ir dėl to, man rodos, apie jį pasakoma ne ką mažiau.

Nesu fotografijos istorikas ar kritikas, bet, man regis, kad ne tik Lietuvos fotografijos mokykla koncentravosi į žmogų. Tačiau sutinku, jog jis Lietuvos fotografijoje yra turbūt svarbiausias elementas – visas fotonaratyvas dažniausiai sukasi apie jį.

Kaip ir minėjau, mane dominanti tema – žmogaus ir jį supančio pasaulio santykis. Man nepaprastai patinka gatvės fotografija, kur tas santykis matomas akivaizdžiai. Tiek Lietuvos, tiek užsienio gatvės fotografų fiksuojamos emocijos yra tikros, turinčios dokumentinę, išliekamąją vertę.

Savo nuotraukomis to nesiekiu, nes bandau kapstyti po amžinąją žmogaus ir jo vietos šiame pasaulyje problematiką ir puikiai žinau, kad jokių atsakymų nerasiu. Fotografija man – galimybė klausti nesitikint jokių atsakymų. Vienatvės ir susvetimėjimo paradoksai „draugų“ ir „laikų“ perpildytoje šiuolaikinėje visuomenėje man yra be galo įdomios temos.

Paminėjai dokumentiką ir jos išliekamąją vertę. Tavo kūryboje dominuoja ne grynoji dokumentika, kurioje veriasi kasdienybės stebuklas, bet tai kažin kokia *antlaikiška* kasdienybė, kurią tu pats kuri įamžindamas akimirką be pradžios ir galo. Kaip pačiam atrodo tas dokumentikos ir meniškumo santykis fotografijoje?

Dokumentika ir menas, mano galva, neišvengiamai susijusios sąvokos: dokumentikoje apstu meninės išraiškos ir atvirksčiai. Vis dėlto dokumentiką suvokiant tradiciškai, svarbiausi yra erdvės ir ypač laiko veiksniai, išliekamoji, istorinė vertė. Man įdomios emocijos ir nuotaikos, kurios egzistuoja tūkstančius metų ir iš principo nesikeičia.

Įtariu, kad karstydamasis medžiais žmogus išgyveno tokią pat jausmų ir nuotaikų įvairovę, kokią jis dabar išgyvena klaidžiodamas betono ar kibernetinėse džiuŅglėse. Savo nuotraukose stengiuosi atsisakyti laiko, kaip tiksliai apibūdinai – „akimirka be pradžios ir galo“... Pasakojimą konstruoju aš pats – pasiklydusi nykstanti figūra nuotraukoje dažniausiai „skamba“ melancholiškai, nors galbūt tai pats laimingiausias žmogus pasaulyje, mobiliuoja telefonu žaidžiantis „Angry birds“.

Beje, esi minėjęs, kad fotografija tau labiausiai panaši į meditaciją. Kodėl?

Fotografavimas ilgesniu išlaikymu – pati tikriausia meditacija. Pradžioje neskubėdamas randi tinkamą tašką, tada susikonstruoji įrangą, netinka, eini kitur, vėl netinka... Pagaliau randi. Pasirenki parametrus, nuspaudi ir lauki. Fotografavimas ilgu išlaikymu – tai tarsi ilgas žiūrėjimas į vieną tašką – kol išdžiūsta akys. Paradoksalus žiūrėjimas, nematome nieko, bet kažkodėl negalime atitraukti akių...

Žodžiu, įvertinus visą sugaištamą laiką, vaikščiojimus iš vieno kampo į kitą, nesibaigiančius monologus su savimi – aš nenustebsiu, jei vieną dieną sudominsiu tam tikros srities vietos medikus... (*juokiasi*)

Pokalbio pradžioje sakei, kad pradėjus fotografuoti visų pirma tau rūpėjo kokybė, tačiau vėliau tai tapo ne tiek svarbu. Kodėl naujų technologijų amžiuje, kai technika gali atkurti, nepriekaištingą vaizdą, tu pirmenybę teiki juostai arba netobulam, šviesą praleidžiančiam fotoaparatai?

Turbūt būtent dėl to, kad gyvename pažangiųjų technologijų, galinčių atkurti švarų, kokybišką vaizdą, amžiuje ir norisi kažko kontrastingai netobulo...

(šypsosi).

O jei rimtai, tiesiog šiame ieškojimų etape nepriekaištingos kokybės man nereikia. Nuotaikos, kurias bandau sukurti savo nuotraukomis, paprastai nėra pačios giedriausios. Man patinka tas neryškumas – tai abejonė, netikrumo jausmas, kurį siekiu išreikšti. Nekokybiško fotoaparato dėka išgaunami netikėti šviesos blyksniai man tinka ir patinka. Žinoma, visa tai būtų galima fiksuoti ir skaitmenine kamera, paskui pasinaudoti kompiuterio programų teikiama galimybėmis. Tačiau renkuosi juostą, nes man ji tikresnė, ir apskritai nesu didelis kompiuterio efektų mėgėjas.

Be to, prisipažinsiu, mane žavi tas nuostabus netikrumo jausmas iki paskutinių akimirku: ryškini juostą ir nekantrauji – kas, kaip ir kodėl...

Fotografijų serija „Dreamscapes“ ypač pasižymi nešvariais kadrais, kuriuose pilna vizualinių šiukšlių, keistų priemaišų bei netikėtų efektų. Tai, kas gali atrodyti kaip defektas ar nenusisekęs kadras, tau pačiam tampa netikėtu atradimu. Kas tau – netobulumo estetika?

„Dreamscapes“ kurta naudojant beviltiškai pasenusią techniką. Tai – mano bendraautorai. Kurdamas šią seriją galutinai įsitikinau, kad meninės fotografijos kokybė – mitas. Mūsų sąmonėje ir pasąmonėje – ištisi sąvartynai, kalnai nereikalingos, pasenusios informacijos. Aš, pavyzdžiui, nesapnuoju, tiksliau, jei ką ir prisimenu sapnavęs – dažniausiai kaip per miglą. Tematikai, kurią renkuosi fotografijoje, kokybės nereikia, nors daugybė visiškai nekokybiškų kadru dienos šviesos taip ir neišvydo.

Kad ir kaip juokingai skambėtų, fotografijoje tvarka vis dėlto man yra svarbi.

Tad kas tau yra geras kadras, vertas išvysti dienos šviesą?

Turbūt kiekvieną kartą spausdamas fotoaparato mygtuką tikiuosi gero kadro. Deja, nusivilti tenka kur kas dažniau nei apsidžiaugti. Pabaigęs juostą dažniausiai turiu kelis „vilčių teikiančius“ kadrus, juos pirmiausia ir apžiūriu, išsiryškinęs negatyvą. O šiaip – geras kadras yra geras kadras visų pirma sau pačiam – visiškai nepriklausomai nuo aplinkinių nuomonės. Žinoma, malonu, jei tos nuomonės sutampa.

Į akis krinta ir tavo nuotraukų pavadinimai, kurie kartais šmaikštūs, kartais romantiški, kartais be galo paprasti ir tiesūs, o kartais priverčiantys suklusti... Šiuo atžvilgiu man primeni Ramūną Danisevičių, kuriam net ir pats kasdieniškiausias kadras gali atverti kitą, netikėtą tikrovę. Ką tau reiškia įvardyti savo fotografiją?

Man regis, pavadinimas turi nemažą įtaką nuotraukai. Iš principo man įdomi koncepcija, kai kalba pavadinimai, o nuotraukos juos papildo. Juk dažnai pavadinimas „ištraukia“ pačią nuotrauką. Vis dėlto pastaruoju metu vis artimesnė darosi mintis, kad pavadinimas nuotraukai viso labo nereikalingas balastas. Pavadinimu autorius rizikuoja pozicionuoti žiūrovą – kartais pats to nenorėdamas pavadinimu užveda ant kelio taip jį suvaržydamas. Aš norėčiau žiūrovui palikti šiek tiek erdvės. O jei turėčiau tokią akį kaip Ramūnas, dėl pavadinimų apskritai nesukčiau galvos...

(juokiasi)

Ir pabaigai. Ar išties įmanoma nufotografuoti tik tai, ką iš pradžių atrandi savyje?

Gera fotografija turi atspindėti autoriaus vidų, bent jau požiūrį ar nuotaiką – tikrai.

Manau ir Eifelio bokštą galima nufotografuoti įdomiai, skirtingai, neįprastai – viskas priklauso nuo autoriaus.

Fotografijoje, kaip ir bet kurioje kitoje meno srityje, svarbiausia rasti savo braižą, savo kelią. Tam, žinoma, reikalingos žinios, įgūdžiai, patirtis, bet toli gražu ne tik. Pavaikštai kitų batais, prisiraškai obuolių svetimuose soduose, ir, jei entuziazmas nedingęs, ateina metas, kai nebelieka nieko kito, kaip tik atsigręžti į patį save, paimti teptuką, rašiklį ar fotoaparata ir leisti sau išsakyti. O, dar būgnų lazdeles paminėti pamiršau... *(juokiasi)*

Kalbino Gediminas Kajėnas